

Børns kultur

*Publ. i Børn. Magasin om børns liv og kultur.
Prøvenummer oktober 1989.*

Siger vi børnekultur, er det, vi umiddelbart får på hjernen, alle de kulturelle tilbud til børn: Bøger, TV, film, teater, musik osv.. Hele striben af medieunderholdning for børn. Den seriøse børnekultur, der skrantes og beskæres, massekulturen for børn, der boomer som aldrig før set.

Men der er andre typer børnekultur. Her i landet ser man en relativ blomstring, også i den type kultur, hvor børnene selv er aktive deltagere i brugen af kulturmedierne. Den har blandt andet sin baggrund i sejlivede traditioner for folkelig kulturudøvelse. Kultur er ikke blot noget, man konsumerer eller er publikum til. Det er også noget, man gør.

Det gælder i eminent grad en tredje type børnekultur, efter min formening den vigtigste. Det er den mundtlige og korporlige kultur, børnene selv udøver.

Med en samlebetegnelse kunne man kalde den: *legekultur*. Og med det begreb ikke blot forstå legene, men også hele det brogede register børn udtrykker sig i: Fortællinger, vitser, sange, remser, råb, elastikhop, Anders And-snak, og så videre og så videre og så videre. Det spænder fra store former, lege eller for eksempel seancer med klappe-sange, hvor mange børn er involveret og til omkringsvirrende, øjeblikkelige gøngarter og lydarter.

Børnenes lege kommer ikke ud af luften, de er heller ikke blot et barnligt udviklingsfænomen. De udgør en særlig kulturfære og formidles i netværk børnene

imellem, uden om opdragelsen, institutionerne og de voksne i almindelighed. Måderne og formerne påvirkes selvfølgelig af alle disse omstændigheder. De svæver ikke i luften – tværtimod. De er højst nutidige, og i dem kommer det liv, børnene lever, til udtryk.

Man skal ikke være blind for, at mange af disse udfoldelser kræver højt udviklet kunnen hos børnene på mange planer, både sprogligt, kropsligt, rytmisk og socialt. Sommetider ligger der års daglig udøvelse bag de ret beset artistiske udfoldelser, som de udøver med stor selvfølgelighed. De er på en gang traditionsbestemte, formelfaste og samtidig improviserede fornyelser – som enhver anden såkaldt folkekultur.

Gennem legekulturen er børnene i stand til i fællesskab at forme og frembringe en væsentlig bestanddel af deres virkelighed, deres sociale liv. Gennem den kan de virke formende og »kultiverende« ind på deres omstændigheder. Ofte regnes legene og andre aktiviteter nærmest for det modsatte: larm, pjat, kaos og deslige. Men for en nærmere betragtning viser det sig næsten altid, at der netop er tale om formende og organiserede foretagender, ganske vist af en anden art end det, man traditionelt regner for kultiveret opførsel.

Eksempelvis sætter legekulturen børnene i stand til at omforme mediernes påvirkning, fra passivt konsum til aktiv udøvelse, ligesom mediernes indhold bruges

som råstof for deres selvudtryk. Drengenes skydelege kan til eksempel hente stof fra TV, men legens praksis er det modsatte af krig, vold – den er samarbejde og fællesskab. Snarere end at beklage legenes handling, skulle man beklage de fysiske (og ideologiske) forhold, der spærrer drengenes leg inde.

Denne legekultur er stadig frodig og robust historie. Den er fornyelsesdygtig, selvom de moderne livsomstændigheder på mange måder hugger ind på legenes grundlag, dvs. på børnenes muligheder for at lege. Boligforhold, institutionernes rumforhold og aldersopsplitning, trafik,

børnetal osv. spiller en stor rolle. Tendenser til nedslidning af visse dele af legekulturen er tydelige. Det kan vise sig fatalt også for det, man almindeligvis betragter som det vigtigste: børns udvikling og læreproces. Legen regnes jo ikke rigtig for noget, nærmest lidt barnagtigt krydderi.

En af de vigtigste kulturpolitiske opgaver ligger i at sikre legekulturens eksistensbetingelser. Ikke i form af institutionalisering eller omklamring, eller gøre den til instrument for indlæring, men ved at sørge for fysiske og sociale omstændigheder: tid, steder og børn. Det koster selvfølgelig. Men resten kan de selv klare.